

Kādas nodokļu izmaiņas paredz partnerattiecību institūta ieviešana? (1) 2/6/24

Konsultants nodokļu konsultāciju nodaļā,
PwC Latvija
Aleksandrs Afanasjevs

Direktore nodokļu konsultāciju nodaļā,
personāla un organizāciju pārveides
pakalpojumu vadītāja Baltijā, PwC Latvija

Irēna Arbidāne

Šā gada 1. jūlijā stāsies spēkā Notariāta likuma grozījumi, ieviešot partnerības regulējumu, kas jaus neprecētiem (arī viendzimuma) pāriem juridiski nostiprināt attiecības un paredzēs tiem sociālo un ekonomisko aizsardzību. Grozījumi stāsies spēkā vienlaikus ar grozījumiem likumā "Par iedzīvotāju ienākuma nodokli" (IIN) un likumā "Par valsts sociālo apdrošināšanu", kas paredz partnerattiecības noslēgušajām personām IIN atvieglojumus, ar ko plašāk iepazīstināsim šajā rakstā.

Partnerattiecību jēdziens

Lai izskaidrotu likumdevēja paredzētās izmaiņas, jāsaprot, kas ir partnerattiecības un kādu statusu tās iegūs Latvijas likumu izpratnē.

Jau 2020. gada beigās Satversmes tiesa atzina, ka atbilstoši Satversmes 110. panta pirmajam teikumam (valsts aizsargā un atbalsta laulību – savienību starp vīrieti un sievieti, ģimeni, vecāku un bērna tiesības) likumdevējam ir pienākums nodrošināt arī viendzimuma partneru ģimenes juridisku aizsardzību un paredzēt arī šādai ģimenei atbilstošus sociālās un ekonomiskās aizsardzības un atbalsta pasākumus.

Notariāta likuma grozījumi paredz, ka divas pilngadīgas personas varēs noslēgt partnerību pie zvērināta notāra, apliecinot, ka tām izveidojušās ciešas personiskas attiecības, ir kopīga saimniecība un nolūks rūpēties, kā arī gādāt un atbalstīt vienai otru. Partnerību varēs noslēgt personas, kas nav reģistrējušas laulību, nav tuvinieki taisnā līnijā, nav brāļi, māsas, pusbrāļi, pusmāsas. Saskaņā ar projekta anotāciju partnerība nebūs pielīdzināma laulībai Satversmes izpratnē. Tātad tas būs atsevišķs kopdzīves attiecību institūts, kas nebūs savienojams ar laulības jēdzienu.

Partnerība oficiāli tiks izbeigta ar personas nāvi, ja tiesa vienu no personām izsludinās par mirušu, ar vienas vai abu personu laulību, ar abu personu gribas izteikumu notāram, vai ar tiesas spriedumu. Notārs iekļauj ziņas par partnerības reģistrēšanu vai izbeigšanu Fizisko personu reģistrā.

Nodokļu izmaiņas

Stājoties spēkā partnerības regulējumam, likumdevējs piešķirs partneriem tos IIN atvieglojumus, ko šobrīd baula laulību noslēgušās personas un radinieki līdz trešajai pakāpei Civillikuma izpratnē. Aplūkosim dažus no šiem atvieglojumiem.

8.¹ pants. Ienākumam pielīdzināmi aizdevumi

Ienākumam nepielīdzinās aizdevumu, ko komersants izsniedz fiziskai personali vai tās partnerim, lai segtu ārstniecības vai izglītības izdevumus. Jāatzīmē, ka šādam aizdevumam jābūt saņemtam bezskaidras naudas norēķinu veidā un tā pareiza izlietošana aizdevuma saņēmējam jāpamato ar attaisnojuma dokumentiem. Tāpat partnera ienākumam nepielīdzinās no otra partnera saņemtu aizdevumu.

9. pants. Ar nodokli neapliekamo ienākumu veidi

Ar IIN neapliks dāvanas, ko fiziskai personai izsniegusi persona, ar kuru to saista partnerība.

Par neapliekamu ienākumu uzskatīs arī papildpensijas kapitālu, kas veidojies no pašas fiziskās personas vai partnera veiktajām iemaksām privātajos pensiju fondos atbilstoši licencētiem pensiju plāniem un izmaksāts to dalībniekiem.

Nebūs jāmaksā IIN arī par partnera mantojumā atstātā nekustamā īpašuma atsavināšanu (ja tas atbilst likuma nosacījumiem par vienīgo īpašumu vai noteiktu laiku īpašumā bijušo un kā deklarēto dzīvesvietu norādīto īpašumu) un par partnera uzdāvinātās lauksaimniecības zemes pārdošanu.

10. pants. Attaisnotie izdevumi

Partneriem būs tiesības iekļaut gada ienākumu deklarācijā un saņemt IIN atmaksu no izdevumiem par partnera kvalifikācijas paaugstināšanu, specialitātes iegūšanu, izglītības iegūšanu, ārstniecisko pakalpojumu izmantošanu un veselības apdrošināšanas prēmiju maksājumiem. Attaisnotajos izdevumos varēs iekļaut arī partnera apmaksātus ārstniecības un izglītības izdevumus.

13. pants. Atvieglojumi maksātājam

Piešķirs arī nodokļa atvieglojumus par apgādībā esošu partneri, kas nestrādā un ir atzīts par personu ar invaliditāti. Turklat ir paredzēti atvieglojumi par nestrādājošu partneri, kura apgādībā ir nepilngadīgs bērns, kas atzīts par personu ar invaliditāti, vai bērns vecumā līdz trim gadiem, vai trīs vai vairāk bērni līdz 18 gadu vecumam vai līdz 24 gadu vecumam, no kuriem vismaz viens ir jaunāks par septiņiem gadiem, kamēr bērns turpina vispārējās, profesionālās, augstākās vai speciālās izglītības iegūšanu, vai arī pieci bērni līdz 18 gadu vecumam vai līdz 24 gadu vecumam, kamēr bērns turpina vispārējās, profesionālās, augstākās vai speciālās izglītības iegūšanu.

Nākamajā rakstā iepazīstināsim MindLink abonentus ar grozījumiem likumā "Par valsts sociālo apdrošināšanu", kas stāsies spēkā līdz ar partnerības institūta ieviešanu 2024. gada 1. jūlijā.